

ქაობების საფრთხეები და ქაობების კონსერვაცია

ტრენერის ბროშურა

BIOLEARN-BSB142
ეკო-გონივრული აზრი, შავი ზღვის აუზის
ღირშესანიშნავი
ადგილების დაბინძურების შესაჩერებლად

ჭაობების საფრთხეები და ჭაობების კონსერვაცია

ტრენერის ბროშურა

მიზნობრივი აუდიტორია 14+ წელი

ენების რაიონის მთავრობა

Gaziömerbey Mahallesi

Cumhuriyet Meydanı Hükümet Konağı

ენები / ედირნე

ტელეფონი: +90 284 811 6006

ელ.ფოსტა: enezkaymakamligi@gmail.com

მომზადებულია

Bilgesu Güngör Tural

Tora Benzeyen

დიზაინი

OmaOma Medya ve Yayıncılık

Erden Gümüşçü / შემოქმედებითი დირექტორი

ემირჰან დემირჩი / გრაფიკული დიზაინერი

სამართლებრივი გაფრთხილება

© 2021 თურქეთის რესპუბლიკის ენების საოლქო მთავრობის ოფიციალური გამოცემა. ყველა უფლება დაცულია.

ამ ბროშურის ტექსტების, სურათების და ფოტოების გავრცელება, ან გამრავლება არ შეიძლება ნებართვის გარეშე. ბროშურაში მოცემული ინფორმაციის გამოქვეყნება შესაძლებელია მითითებით. ბროშურის შინაარსზე პასუხისმგებელი არიან ავტორები.

2014-2020 შავი ზღვის აუზის ერთობლივი ოპერაციული პროგრამა თანადაფინანსებულია ევროკავშირის მიერ ევროპული სამეზობლო ინსტრუმენტისა და მონაწილე ქვეყნების: სომხეთის, ბულგარეთის, საქართველოს, საბერძნეთის, მოლდოვის რესპუბლიკის, რუმინეთის, თურქეთისა და უკრაინის მიერ.

ეს ბროშურა მომზადებულია ევროკავშირის ფინანსური დახმარებით. ამ პუბლიკაციის შინაარსი ეკისრება ენების რაიონის მთავრობას და არ ასახავს ევროკავშირის მოსაზრებებს.

შინაარსი

პროექტის შესახებ	4
ბროშურის შესახებ	8
ჭაობების საფრთხეები და ჭაობების კონსერვაცია	10
ჭაობების საფრთხეები	10
ქარბტენიანი ტერიტორიების კონსერვაციის მცდელობები	15
აქტორები კონსერვაციის მცდელობებში	18
ქარბტენიანი ტერიტორიები შავი ზღვის აუზში	18
აქტივობები	20
აქტივობა 1. გავაგონოთ ჩვენი ხმა	20
აქტივობა 2. აქტიური მოქალაქეობა	23
შენიშვნები	26
წყაროები	27

პროექტის შესახებ

ბიოსწავლება (ეკონობიერება შავი ზღვის აუზის ღირსშესანიშნავ ჭარბტენიან ტერიტორიებში დაბინძურების შესაჩერებლად - BSB142) ინიცირებულ იქნა „შავი ზღვის აუზის ერთობლივი საოპერაციული პროგრამა 2014-2020“ ფარგლებში, სადაც ევროკავშირის დირექტორატი წარმოადგენს ეროვნულ ორგანოს და რომელსაც ხელმძღვანელობს ენეზის რაიონის მთავრობა.

პარტნიორებია შემდეგი ორგანიზაციები:

1. თურქეთის ენეზის რაიონის მთავრობა
2. ეროვნული პარკების ედირნეს განყოფილების დირექტორატი დაქვემდებარებული სოფლის მეურნეობისა და სატყეო მეურნეობის სამინისტროს ბუნების დაცვისა და ეროვნული პარკების პირველ რეგიონალურ დირექტორატს - თურქეთი
3. ფონდი „კავკასიის ეკოლოგია“ - საქართველო
4. არასამთავრობო ორგანიზაცია „აგრიკოლა“ - უკრაინა
5. მწვანე ბალკანელები / სტარა ზაგორა NGO - ბულგარეთი
6. ევროსის დელტასა და სამოთრავის დაცული ტერიტორიების მართვის ორგანო - საბერძნეთი

პროექტის ძირითადი მიზანია ინფორმაციის მიწოდება, გამოცდილების გადაცემა და შესაძლებლობების გაძლიერება პარტნიორებს შორის, გარემოს დაცვისა და განათლების საკითხებისადმი ერთობლივი მიდგომების და მეთოდოლოგიების შემუშავება, კამპანიების ორგანიზება, რომელიც გაზრდის საზოგადოების ცნობიერებას რათა შეამციროს შავი ზღვის აუზის მნიშვნელოვანი ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაბინძურება.

26 თვიანი პროექტის ფარგლებში განსახორციელებელი ძირითადი აქტივობებია:

1. გარემოს დაცვის მიმართულებით 4 სასწავლო ცენტრის შექმნა, რომელთაგან ერთი არის გალას ტბის სანაპიროზე და უზრუნველყოფს ვიზიტორებისთვის და განსაკუთრებით სტუდენტებისათვის გარემოს დაცვის თემებზე ტრენინგის ჩატარებას

დანარჩენი 6 არსებული ცენტრისთვის უზრუნველყოფილი იქნება აღჭურვილობა და შეიქმნება 10 სასწავლო ცენტრის ქსელი.

2. ბულგარეთსა და საბერძნეთში ჩატარებული სემინარები, რომლებიც ფოკუსირდება ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაცვისათვის წარმატებული ტრენინგისა და ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიის მაგალითების განხილვაზე, გამოცდილების გაზიარება და თრენინგებისათვის მომზადებული მასალები გამოყენებული იქნება ყველა ცენტრში. ასევე შესაძლებლობების განვითარების ტრენინგი ტრენერებისათვის.

3. მასობრივი და სინქრონიზირებული დასუფთავების კამპანიების ორგანიზება ქაობებში დაბინძურების შესამცირებლად.

4. ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაცვაზე ფოკუსირებული გამოფენისა და ფოტოკონკურსის მოწყობა, ჯილდოს დაწესება.

5. ჭარბტენიანი ტერიტორიის დაბინძურების თემეტიკაზე ნახატების კონკურსისა და გამოფენის ორგანიზება სკოლებში.

პროექტის შედეგები:

1. 5 ქვეყანაში დაარსდება გარემოსდაცვითი განათლებისა და საქმიანობის 10 ცენტრი - "შეაჩერე დაბინძურება" და "დაიცავი ბუნება", რომელთაგან ერთი მობილურია და განახორციელებს სასწავლო და ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებებს.

2. მომზადდება ანგარიში შავი ზღვის აუზის 5 ჭაობიან ტერიტორიაზე დამაბინძურებლების ბუნებაზე და მათი მაჩვენებლებზე.

3. მომზადდება სახელმძღვანელო საუკეთესო პრაქტიკის მაგალითებით, რომელიც მოიცავს ტრენინგებს და კამპანიებს ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაცვაზე.

4. ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაცვის სასწავლო კომპლექტი, რომელიც შედგება 12 ბუკლეტისგან, მომზადდება სპეციალურად სტუდენტებისთვის. ტრენინგების კომპლექტი ასევე გაზიარდება ინტერნეტში.

5. მას შემდეგ, რაც 10 მონაწილე 2 პარტნიორი ქვეყნიდან გაივლის ტრენერთა ტრენინგს, ისინი თითოეულ რეგიონში 25 ადამიანს (სულ 125 ადამიანი) მოამზადებენ და დაარსებულ ცენტრებში უზრუნველყოფილი იქნება სასწავლო ღონისძიებების მდგრადობა.
  6. მინიმუმ 15 დაწყებით და საშუალო სკოლაში ჩატარდება ნახატების კონკურსი გარემოს დაცვის თემებზე და მოეწეობა ჟიურის მიერ შერჩეული ნახატების გამოფენა.
  7. 5 რეგიონში მოეწეობა ფოტოსურათების გამოფენა პროფესიონალი ფოტოგრაფების მონაწილეობით. მობილური გამოფენა „შეაჩერე დაბინძურება“ ავტოტრანსპორტით იმოგზაურებს 5 ქვეყანაში.
  8. გარემოს დასუფთავების კამპანია ერთდროულად ჩატარდება 1500 ადამიანის მონაწილეობით 5 რეგიონში.
  9. საქართველოში ჩატარებული საერთაშორისო კონფერენციის შედეგად, პროექტის შედეგები და სამომავლო სამოქმედო გეგმები გაზიარდება საზოგადოებისთვის.
- დამატებითი ინფორმაციისთვის შეგიძლიათ ეწვიოთ პროექტის ვებგვერდს: www.bio-learn.org

ბროშურის შესახებ

ბროშურა წარმოადგენს ტრენინგის ნაწილს, რომელიც მომზადებულია პროექტის - „BIOLEARN-BSB142“ ფარგლებში. ეკოცნობიერი მიდგომა შეაჩერებს დაბინძურებას შავი ზღვის აუზის ძვირფას ქარბტენიან ტერიტორიებზე. ბროშურა მომზადებულია ქარბტენიანი ტერიტორიების მნიშვნელობაზე შავი ზღვის აუზის ქვეყნების ყურადღების მისაქცევად და შესაბამისად, ეკოცნობიერების ასამაღლებლად ჭაობების დაბინძურების თავიდან აცილებისა და განვითარებისთვის.

სასწავლო მასალა მიზნად ისახავს 8-14 წლის ბავშვების ცნობიერების ამაღლებას და შედგება ორი ნაწილისგან: მასწავლებლის ბროშურა და მონაწილის ბროშურა. ტრენინგის ბროშურას აქვს დეტალური აქტივობის პროგრამა, ინსტრუქციები, საჭირო ინფორმაცია საგანზე, კითხვები შეფასებისთვის და რეკომენდაციები საქმიანობის გამდიდრებისთვის.

აქტივობის დაწყებამდე გირჩევთ, ნახოთ ბროშურა მთლიანად და მოემზადოთ თემისთვის ბროშურაში მოცემული ინფორმაციის გამოყენებით.

აქტივობის დასაწყისში მონაწილეებს უნდა დაურიგდეთ საჭირო მასალები და სამუშაო ფურცლები.

აქტივობების გამოყენებისას მნიშვნელოვანია ფასილიტატორის/ ხელმძღვანელის როლის შესრულება და მონაწილეთა აქტიური მონაწილეობის უზრუნველყოფა.

სასურველია ბროშურაში მოცემული აქტივობების დასრულება მოკლე დროში. ყველა ეს აქტივობა შეიძლება გამოყენებულ იქნას ზედიზედ, გარკვეული თანმიმდევრობით, რაც დამოკიდებულია განვითარების ეტაპებზე და მონაწილეთა ინტერესის დონეზე.

დადებითი მხარე იქნება აქტივობების წარმოდგენა ბუნებრივი ინტერპრეტაციით და კითხვა-პასუხებით, მონაწილეთა ინტერესის შენარჩუნებით, ვიდრე ინსტრუქციის ფორმალური დაცვით.

საქმიანობის მიზნებისგან განსხვავებით, აქტივობის ინსტრუქციის ზუსტად შესრულება ან ადაპტირება შესაძლებელია მონაწილის ასაკის, განვითარების სტადიებისა და ინტერესის დონის მიხედვით.

ჭაობების საფრთხეები და ჭაობების კონსერვაცია

ჭაობების საფრთხეები

მიუხედავად მათი დიდი მნიშვნელობისა, ჭაობები რამდენიმეჯერ იყო დაზიანებული, განსაკუთრებით გასული საუკუნეების განმავლობაში. ადამიანთა მზარდი საქმიანობების უარყოფითმა შედეგებმა გამოიწვიეს დაბინძურება, დეგრადაცია და ჭაობების დაკარგვა.

მთავარი საფრთხე ჭაობებისთვის არის არამდგრადი და გარემოსთვის მავნე ადამიანური აქტივობები. კვლევები გვიჩვენებს, რომ ბოლო 300 წლის მანძილზე ჩვენს პლანეტაზე დაიკარგა ჭაობების 87%. მთავარი მიზეზი ამ დანაკარგისა არის ტერიტორიების საჭიროება დასახლებისათვის, ინდუსტრიალიზაცია და სოფლის მეურნეობის განვითარება. ჭაობების განადგურება ნიშნავს მასში მოხინაძრე ყველა ცოცხლი არსების განადგურებას. ეს სიტუაცია, ცნობილია, როგორც ჰაბიტატის დაკარგვა, რაც უქმნის დიდ საფრთხეს ველურ ბუნებას და განსაკუთრებით გადაშენების საფრთხის ქვეშ მყოფ სახეობებს.

სანაპირო ჭაობების განადგურებამ, განსაკუთრებით სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზიაში და ჩინეთში საფრთხე შეუქმნა კოვზისნისკარტა კოკორინას. გამოთვლილია, რომ ამჟამად მხოლოდ 100 წყვილი კოვზისნისკარტა კოკორინაა დარჩენილი

ურბანიზაცია, ინდუსტრიალიზაცია, და სოფლის მეურნეობა არა მხოლოდ ანადგურებს ჭაობებს, არამედ ხელს უშლის მათ მნიშვნელოვანი ფუნქციის შესრულებაში ეკოსისტემებში. ეს აქტივობები

დაბლა წევნ წყლის ხარისხს. ნარჩენები ჭაობებში იწვევენ საკვები რესურსების გამოღვევას და შედეგად საფრთხეში აგდებენ ყველა იმ ცოცხალ არსებას, რომლებიც ამ ეკოსისტემებში ცხოვრობენ.

სოფლის მეურნეობისა და ინდუსტრიის აქტივობების ურთიერთკავშირი ჭაობებთან იწვევს იმ მდინარეებისა და ნაკადულების დინების არარეგულარულ რეჟიმს, რომლითაც ეს ჭაობები იკვებებიან, ჭაობების წყლის ციკლის მოშლას, წყალში მარილიანობის დონის გაზრდას, ისეთი ქიმიკატების აკუმულირებას, როგორიც არის პესტიციდები და ინდუსტრიული ნარჩენები. ეს იწვევს წყლის ორგანიზმების მოწამვლას და სხვა ცოცხალი არსებების დაზიანებას, რომლებსაც კავშირი აქვთ ჭაობებთან.

სოფლის მეურნეობის ირიგაცია იმ მდინარეებითა და ნაკადულებით, რითიც ჭაობები იკვებება, კაშხლები სასმელი წყლისა და ელექტროენერგიის საწარმოებლად, წარმოადგენენ ადამიანის მიზეზით გამოწვეულ უდიდეს დამაზიანებლებს. წყლის რეჟიმის კონტროლი მისი ბუნებრივი დინების მიღმა, იწვევს ჭაობების დაშრობას წყლის საკმარისი რაოდენობის ვერ მიღწევის გამო. შედეგად ქრება მცენარეთა მრავალფეროვნება, ფრინველები, რომლებიც ჭაობებში მრავლდებიან, ტოვებენ ჭაობებს და მიგრაციაში მიდიან. ირლვევა თევზების გამრავლების ციკლიც.

დაბინძურება არის მეორე დიდი პრობლემა, რასაც ჭაობები განიცდიან. გლობალური მასშტაბით ჩემდინარე წყლების 80% იღვრება ჭაობებში ყოველგვარი გაწმენდის გარეშე. ფაქტიურად ჭაობები მოქმედებენ, როგორც ბუნებრივი გამფილტრავები და შეუძლიათ წყლის დაბინძურების აღმოფხვრა. მათ შეუძლიათ გაწმინდონ წყალი 60% მეტალისგან, და 90%-მდე მავნე აირებისა და მყარი დანალექებისგან. რა თქმა უნდა, ეს ყველაფერი შესაძლებელია, როცა ჭაობის ეკოსისტემა ჯანმრთელად მუშაობს. ქიმიური დაბინძურება, გამოწვეული ინდუსტრიული ობიექტებით და

სოფლის მეურნეობაში გამოყენებული პესტიციდებით განსაკუთრებით აზიანებს ჭაობის ეკოსისტემებს.

ბოლო წლებში, კიდევ ერთი პრობლემა, რომელიც ჭაობებს ემუქრება, არის ინვაზიური სახეობები. განსაკუთრებით ველური ბუნების სახეობებით გლობალური ვაჭრობა და დატყვევებული ცხოველების რაოდენობის ზრდა, მცენარეთა სხვადასხვა სახეობების კულტივაცია მათი ბუნებრივი გარემოს გარეთ, ლანდშაფტის მიზნებისთვის, წარმოშობს დიდ საფრთხეს ბუნებრივი ჰაბიტატებისა და ჭაობებისათვის. ეს სახეობები გავრცელებულები არიან ჭაობებში სხვადასხვა ფორმით,

თრგუნავენ რა ბუნებრივ სახეობებს და აზიანებენ ბიომრავალფეროვნებას. სხვადასხვა დაავადებები, გამოწვეული ინვაზიური სახეობების მიერ და მეტი ზეწოლა მკვიდრ სახეობებზე ხმელეთისა და საკვების გამოყენების კუთხით, იწვევს ბუნებრივი ეკოსისტემების, ბუნებრივი გენეტიკური მრავალფეროვნების მოშლას და საბოლოოდ მკვიდრი სახეობების გაძევებას კვებითი ჯაჭვიდან.

ნუტრია არის წყლის დიდი მღრღნელი, წარმოშობით სამხრეთ ამერიკიდან, ის შემოიყვანეს ევროპაში ბევრით ვაჭრობისათვის 20-ე საუკუნის დასაწყისში და გაავრცელეს ბუნებრივ ჰაბიტატში. ნუტრიები აღიარებულნი არიან, როგორც ინვაზიური სახეობები და საფრთხეს უქმნიან მკვიდრ სახეობებს ჭაობებში.

და ბოლოს, არსებობს კლიმატის ცვლილების პრობლემა. განსკუთრებით ნალექების არასწორი რეჟიმი და ტემპერატურის უეცარი ცვლილებები აზიანებს ჭაობის ეკოსისტემის მთავარ, ძირითად თვისებებს და უარყოფით ზეგავლენას ახდენს ჭაობების ბინადარ ცოცხალ არსებებზე.

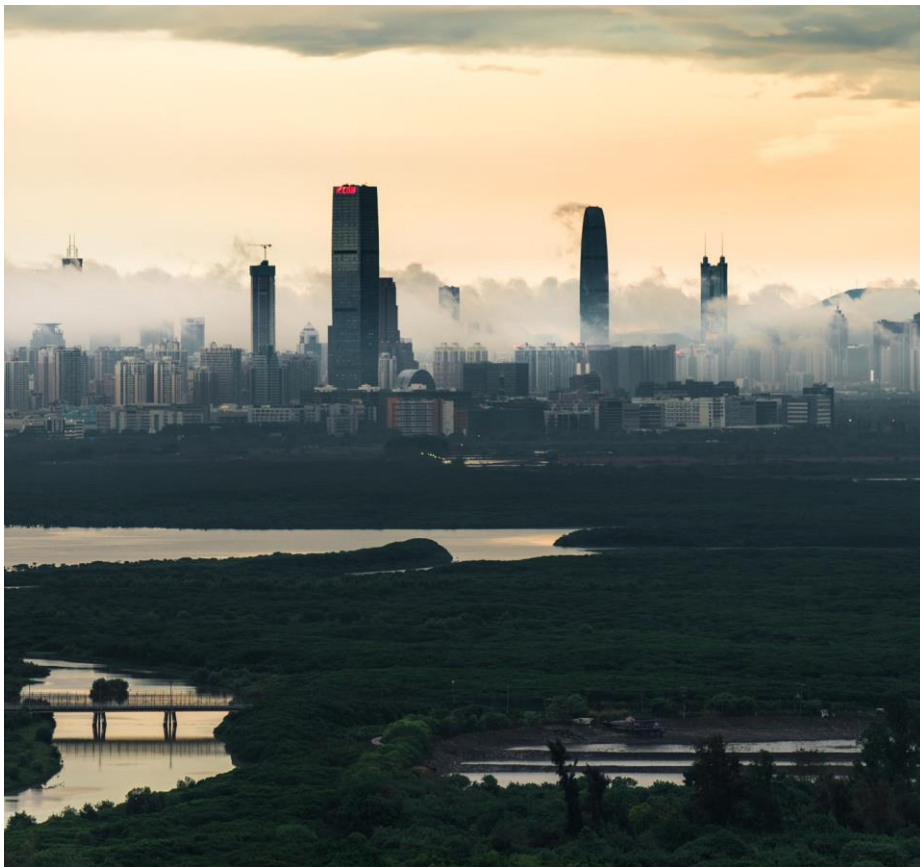
როდესაც მხედველობაში ვიდებთ იმ ფაქტს, რომ ჭაობები არიან კლიმატის ცვლილების გამომწვევი სათბური გაზების შთანთქმელები, ძალიან მნიშვნელოვანია იმ საშიშროების აღმოფხვრა, რომლებიც ამ არეალებს ემუქრება.

ქარბტენიანი ტერიტორიების კონსერვაციის მცდელობები

მიუხედავად ყველა ამ პრობლემისა, ბოლო 50 წლის განმავლობაში ქაობების დაცვისა და რესტავრაციის მცდელობები გაიზარდა მნიშვნელოვნად. ეს მცდელობები უმთავრესად დაფუძნებულია იმ სარგებელსა და სერვისებზე, რომლითაც ქაობები უზრუნველყოფენ ხალხს. ხალხის დამოკიდებულებამ ქაობების მიმართ და მათი მნიშვნელობის აღქმამ იქ მობინადრე ცოცხალი არსებებისათვის, დაიწყო უკვე მნიშვნელოვანი როლის შესრულება ქაობების კონსერვაციის საქმეში. უამრავი ადამიანი, საერთაშორისო კორპორაციები, ადგილობრივი ორგანიზაციები, ძლისხმევას არ იშურებენ ქაობების დასაცავად.

ქაობების საფრთხეების ელიმინაციისათვის და ქაობების აღდგენისათვის ჯანმრთელი ეკოსისტემის შესანარჩუნებლად არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ წლების მანძილზე მასშტაბურად ხორციელდება საერთაშორისო ხელშეკრულებები, ქვეყნების ნაციონალური პოლიტიკის კურსი, სამოქმედო გეგმები, პროექტები და და კამპანიები.

გაზრდილი ურბანიზაცია და ადამიანური აქტივობები უზარმაზარ ზემოქმედებას ახდენს ქაობებზე

მეორე მხრივ, ინდივიდუალური ძალისხმევები ასრულებს მნიშვნელოვან როლს ჭაობების დაცვაში. ადგილობრივი ორგანიზაციების მოხალისეთა მხრდაჭერა კონსერვაციის მცდელობებისათვის, ფინანსური კონტრიბუციები, ადგილობრივ მცენარეთა სახეობების კონსერვაცია და კულტივაცია, ინვაზიური მცენარეთა სახეობების გავრცელების პრევენცია და ჭაობებიანი ტერიტორიის სტუმრობის დროს წესების შესაბამისად მოქმედება, არის ის პირველი ნაბიჯები, რომლებიც უნდა გადაიდგას.

გარდა ამისა, ზოგიერთმა ცვლილებებმა ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში, შეიძლება დახმარება გაუწიოს ჭარბტენიანი ტერიტორიების დაცვას. მრავალჯერადი პროდუქტის არჩევამ ნარჩენების შესამცირებლად, გადამუშავებადი მასალის გამოყენებამ, ზეთებისა და ქიმიური დასუფთავების საშუალებების ჯეროვნად განადგურებამ, რომლებმაც შეიძლება წყლის დაბინძურება გამოიწვიოს და პესტიციდიების არ გამოყენებამ სოფლის მეურნეობაში, შეიძლება გამოიწვიოს მნიშვნელოვანი ცვლილებები. ტაქტიკის შემუშავების პროცესისთვის დახმარებამ აქტიურ მოქალაქეობრივ ცნობიერებასთან ერთად და პასუხისმგებლობების აღებამ შესაძლოა დიდი წვლილი შეიტანოს ჭაობების დაცვისა და აღდგენის საქმეში.

აქტორები კონსერვაციის მცდელობებში

ჭაობების საფრთხეებთან გამკლავება მოითხოვს თანამშრომლობას (კოლაბორაციას). მსგავსად ბევრი სხვა გარემოსდაცვითი პრობლემებისა, საფრთხეები რომლებიც სცილდება საზღვრებს, მოითხოვს ტრანსნაციონალურ თანამშრომლობას. ამ მნიშვნელობით, რამსარის კონვენცია, რომელიც ძალაში შევიდა 1971 წელს, თამაშობს მნიშვნელოვან როლს, როგორც საერთაშორისო კონვენცია ჭაობების დაცვაზე, კონსერვაციის პოპულარიზაციასა და მათ გონივრულ გამოყენებაზე. ამ კონვენციის ქვეშ 23000 -ზე მეტი ჭაობიანი ტერიტორია 171 ქვეყანაში განისაზღვრება, როგორც საერთაშორისო დონის მნიშვნელოვანი ჭაობიანი ტერიტორია, ჯამურად 2.5 კვადრატული კილომეტრი არეალით. ზოგიერთ ქვეყანას მაგ. ამერიკასა და კანადას გააჩნიათ ძალიან ცოტა რამსარის საიტი, თუმცა ჭარბტენიანი ტერიტორიები დაცული არიან სხვა ეროვნული პოლიტიკური კურსით.

ჭარბტენიანი ტერიტორიები შავი ზღვის აუზში

შავ ზღვაზე უამრავი ჭარბტენიანი ტერიტორია არსებობს. აქედან 30-ზე მეტი იდენტიფიცირდა, როგორც რამსარის საიტი. ამ ჭაობებს, რომლებიც უმეტესად ფორმირდება იმ ადგილებში, სადაც მდინარეები და ნაკადულები უერთდებიან ზღვას, შეაქვთ მნიშვნელოვანი წვლილი შავი ზღვის ბიომრავალფეროვნებაში. შავი ზღვის აუზის ზოგიერთ მნიშვნელოვან ჭარბტენიან ტერიტორიას წარმოადგენენ შემდეგი ადგილები:

- პომორიეს ჭარბტენიანი ტერიტორიის კომპლექსი - ბულგარეთი
- დუნაის ბიოსფერული ნაკრძალი - უკრაინა
- ევროსის დელტა - საბერძნეთი
- მდ. ევროსის აუზი - თურქეთი
- კოლხეთის ცენტრალური დაბლობი - საქართველო

დუნაის დელტა არის ერთ-ერთი უდიდესი ჭარბტენიანი ტერიტორია შავ ზღვაში. დელტაში ბინადრობს ფრინველის უამრავი სახეობა, მაგრამ თეთრი ვარხვეები არიან ფლაგმანი სახეობები

ქვეყნები, რომლებმაც ხელი მოაწერეს კონვენციას, არიან მთავარი აქტორები ჭაობების დაცვაში, თუმცა თავიანთი ეროვნული პოლიტიკით საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებიც წარმოადგენენ მნიშვნელოვან მონაწილეებს კონსერვაციის მცდელობებში. ამ მიმართულებით რამსარის კონვენცია კოორდინირებს ექვსი სხვადასხვა ორგანიზაციით. ესენი არიან ფრინველთა დაცვის საერთაშორისო ორგანიზაციების საერთაშორისო კავშირი (IUCN), წყლის მართვის საერთაშორისო ინსტიტუტი (IWMI), ჭაობების საერთაშორისო ორგანიზაცია, ბუნების მსოფლიო ფონდი (WWF), და გარეული ფრინველებისა და ჭაობების მეურვეობა (WWT).

ეს ორგანიზაციები ეხმარებიან რამსარის კონვენციას ექსპედიციების გაზიარებით, კვლევების სფეროში ტექნიკური საშუალებების დახმარებით და ფინანსური მხარდაჭერით. რამსარის კონვენცია აგრეთვე აღიარებულია გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის მიერ. ის თანამშრომლობს გარკვეულ სხვა საერთაშორისო შეთანხმებებთან, როგორც არის: ბიოლოგიური მრავალფეროვნების კონვენცია (CBD), გაერთიანებული ერების კონვენცია გაუდაბნოების წინააღმდეგ ბრძოლის შესახებ (UNCCD), კონვენცია გადამფრენ ფრინველთა სახეობების კონსერვაციის შესახებ (CMS), კონვენცია გადამფრენების საფრთხის ქვეშ მყოფი სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ (CITES).

მიუხედავად ამისა, როდესაც ჩვენ განვიხილავთ ჭაობის მდიდარ ეკოსისტემებს ჩვენს პლანეტაზე, გარდა სანაპირო ჭაობებისა, ჭარბტენიანი ტერიტორიების მხოლოდ 10% განისაზღვრება, როგორც რამსარის საიტები, ან სხვა დაცული არეალები. 171-მა ქვეყანამ მოაწერა ხელი შეთანხმებას, თუმცა ამ ქვეყნებიდან მხოლოდ 73 იყენებს ეროვნულ პოლიტიკას ჭაობების დასაცავად. ამიტომ საჭიროა უფრო ფართო მასშტაბის ეფექტური კონსერვაციის მცდელობები ჭაობებისა და მასში არსებული ყველა ცოცხალი არსების შესანარჩუნებლად.

აქტივობები

აქტივობა 1. გავაგონოთ ჩვენი ხმა

მიზანი: კამპანიის ჩატარება პრობლემის შესახებ ცნობიერების ასამაღლებლად, იდეების გაზიარება დიდ აუდიტორიასთან.

მიზნობრივი აუდიტორია: 14+ წელი.

ხანგრძლივობა: 50 წთ.

სწავლების შედეგები:

ის იმსჯელებს პრობლემებზე, რომლებიც ეხება ჭაობებს

ის მიიღებს ზომებს, გადადგამს ნაბიჯს პრობლემის გადასაჭრელად.

მომზადება: აქტივობის დაწყებამდე ეწვიე საიტს <https://www.change.org/> რომ ნახო განყოფილება „დაიწყე კამპანია“.

მასალა: კამპანიის ჩასატარებელი ნაბიჯების ფურცელი, კომპიუტერი ინტერნეტის წვდომით, პროექტორი, ფანქარი.

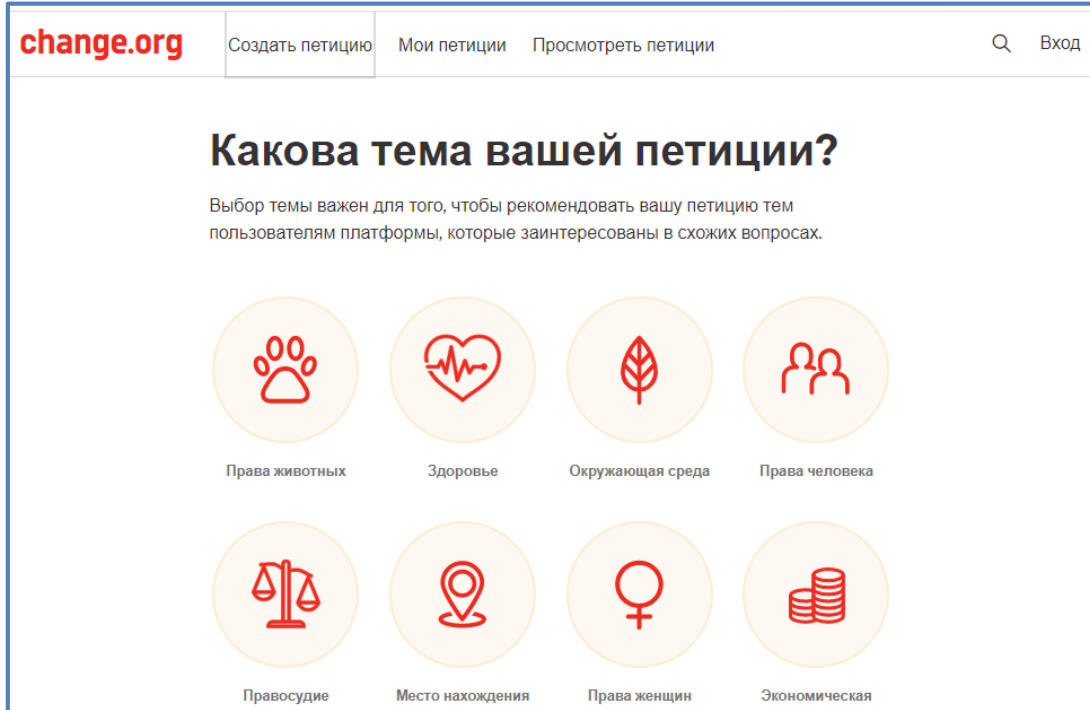
მეთოდი: ბრენშტორმინგი.

აპლიკაცია

1. ესაუბრე მონაწილეებს თქვენს არეალში არსებულ ჭაობის პრობლემების შესახებ. პრობლემა გამოწვეულია პლასტიკური დაბინძურებით, ჭაობის დაშრობით სასოფლო-სამეურნეო აქტივობების გამო, ინვაზიური სახეობებით თუ ჩამდინარე დაბინძურებული ინდუსტრიული წყლებით? მოისმინე ყველას აზრი და განსაზღვრე პრობლემა, რომელსაც სჭირდება სასწრაფო გადაწყვეტა.
2. შემდეგ უთხარი, რომ თქვენ დაიწყებთ კამპანიას ხალხის წასახალისებლად ამ პრობლემის შეჩერებისათვის. დაყავი მონაწილეები 4-5 ჯგუფად და დაურიგე მათ კამპანიის ნაბიჯების სამუშაო ფურცელი, უთხარი მათ, რომ შეავსონ სამუშაო ფურცელი ჯგუფური მუშაობისას.
3. როდესაც ჯგუფები შეასრულებენ თავიანთ სამუშაოს, სთხოვე წარმოადგინონ, მიაწიკე მოწონებული დასახელება თვითოეულ ჯგუფს.

4. შემდეგ გახსენი ვებსაიტი: <https://www.change.org/> დააჭირეთ ხელი „დაიწყე კამპანია-ს“ სექციას. შეავსე ეს სექცია მთელი ჯგუფის დახმარებით. თუ გასურს, შეგიძლია აარჩიო მოხალისეები მონაწილეებს შორის და ჰკითხო, შეუძლიათ თუ არა მათ, რომ მისდიონ ამ კამპანიას და ჩაატარონ რეალური კამპანია. ან შეგიძლია დაასრულო კამპანიის საფეხურები, როგორც ნიმუში და აღარ ჩაატარო კამპანია. ბოლოს, მნიშვნელოვანი რამ აქ არის საფეხურების ჩვენება on line კამპანიის დასაწყებად.
- 5.

6. თუ შენ ჩაატარებ კამპანიას, შეგიძლია სთხოვო ყველას, რომ გაავრცელოს ის სოციალური მედიაში. შეგიძლია ისაბურო, კიდევ რისი გაკეთება შეგიძლია, რომ გახადო ეს კამპანია მეტი ადამიანისთვის ცნობილი.

შეფასების კითხვები:

შეგიძლია დაუსვა შემდეგი კითხვები მონაწილეებს აქტივობის განმავლობაში ან მის ბოლოს:

ასეთი კამპანიის მომზადება დაგეხმარება, რომ პრობლემის შესახებ შეატყობინო უფლებამოსილ პიროვნებას? როგორ?

მნიშვნელოვანია კამპანიის გამართვა, რომ ჩვენი ხმები მივაწვდინოთ ბევრ ხალხს?

აქვს შენს კამპანიას სლოგანი? რა სლოგანია ეს?

კიდევ რისი გაკეთება შეგიძლია ამ პრობლემის ირგვლივ, კამპანიის წარმართვის გარდა?

გავრცობები:

შეგიძლია ჩაატარო დამატებითი სამუშაოები შენი on line კამპანიის მხარდასაჭერად, შეგიძლია დახაზო მასკოტი (თილისმა) ამ კომპანიისთვის ყურადღების მისაქცევად. შეგიძლია შექმნა მოსაწვევები, მოიწვიო შენი ადგილობრივი თემი კამპანიაზე და ჩაატარო სახალხო ღონისძიება (ივენტი). შეგიძლია დაუკავშირდე ადგილობრივ რეპორტიორებს შენი ღონისძიების გამოსაცხადებლად.

კამპანიის წარმართვის საფეხურების სამუშაო ფურცელი

რას ეხება თქვენი კამპანია (გარემო, ცხოველები, მდგრადი სოფლის მეურნეობა, საკვები და ა.შ.)?

აღწერეთ თქვენი კამპანიის სახელწოდება მოკლედ და გასაგებად.

გამოავლინეთ კამპანიის ადრესატი (კომპანია, სამინისტრო, მუნიციპალიტეტი, პოლიტიკოსი და ა.შ.).

აღწერეთ პრობლემა, რომლის მოგვარებაც გსურთ.
აღწერეთ, რა გავლენას ახდენს ეს პრობლემები და წარმოადგინეთ მათი გადაწყვეტის წინადადებები გულწრფელად. შეგიძლიათ მოამზადოთ 1000-სიტყვიანი ტექსტი.

რომელი სურათი აღწერს თქვენს კამპანიას უკეთ?
აირჩიეთ ეფექტური სურათი ან ვიდეო, რომელიც დაგეხმარებათ მეტი ხელმოწერის მიღებაში.

აქტივობა 2. აქტიური მოქალაქეობა

მიზანი: ჭაობების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესების გაგება.

მიზნობრივი აუდიტორია: 14+ წელი.

ხანგრძლივობა: 50 წთ.

სწავლების შედეგები:

ის გაეცნობა აქტიურ მოქალაქეობრივ კონცეფციას.

ის იმსჯელებს პრობლემაზე თავის გარემოში.

ის გააანალიზებს ადგილობრივ გადაწყვეტილების მიღების პროცესებს.

მასალა: ქაღალდი, ფანქარი.

მეთოდი: როლური თამაში

აპლიკაცია

1. ესაუბრე მონაწილეებს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესების შესახებ იმ ქალაქში, რომელშიც ისინი ცხოვრობენ და მოქალაქეთა როლზე ამ პროცესებში. შემდეგ შეგიძლია აუხსნა აქტიური მოქალაქეობრივი კონცეფცია.
2. უთხარი მათ, რომ ითამაშებთ როლურ თამაშს ამ პროცესის წარმოსადგენად.
3. დაყავი მონაწილეები ჯგუფებად და მიეცი შემდეგი რამოდენიმე როლი შენი სცენარის შესაბამისად: ადგილობრივი ხელისუფალი (მუნიციპალიტეტის მოხელე, გუბერნატორი, სოფლის მეურნეობის, ქალაქის დირექტორატის საჯარო მუშაკი, და ა. შ), ჟურნალისტი, არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენელი, ადგილობრივი მოქალაქე, ფერმერი, მეთევზე, სამშენებლო კომპანიის მუშაკი. ტურიზმის ინდუსტრიის პერსონალი. შემდეგ მოუყევი მათ ქვევით მოცემული ერთ-ერთი სცენარი (ან შეგიძლია შექმნა სცენარი გადაუდებელი პრობლემის შესახებ შენს არეალში) და უთხარი მონაწილეებს, ითამაშონ თავიანთი როლებით სცენარის მიხედვით.

სცენარი 1: მიმდინარეობს ინტენსიური სასოფლო-სამეურნეო სამუშაოები ჭაობის ირგვლივ. ამ სამუშაოების დროს სარწყავმა წყალმა გაჟონა ჭაობში და ქიმიური სასუქები და პესტიციდები შეერია ჭაობს საირიგაციო წყალთან ერთად. საბოლოოდ წყლის ხარისხი გაფუჭდა, თევზების რაოდენობა შემცირდა და ამან უარყოფითი ზეგავლენა მოახდინა ჯანმრთელი ეკოსისტემის სტრუქტურაზე, და კვებითი ჯაჭვის დინებაზე.

სცენარი 2: მდინარეზე დენის საწარმოებლად აშენდა ჰიდროელექტროსადგური. ეს მდინარე იყო ჭაობის კვების მნიშვნელოვანი რესურსი. ამ სადგურის აშენების შემდეგ წყლის რაოდენობა მდინარეში შემცირდა, ამან გამოიწვია ჭაობის დაშრობა.

4. მიეცი ჯგუფებს დრო, რომ იფიქრონ თავიანთი როლების შესახებ. შეგიძლია ჯგუფებს მისცე ფანქარი და ქაღალდი შენიშვნების ჩასაწერად. სთხოვე მათ, გააზიარონ თუ რა ზეგავლენას ახდენს ეს პრობლემები მათ როლებზე და შეგვთავაზონ გადაწყვეტილებები. უხელმძღვანელო მათ, რომ პრობლემას მიუდგნენ ეკონომიკური, სოციალური, გარემოსდაცვითი და პოლიტიკური ასპექტების გათვალისწინებით. გარდა ამისა, შეახსენე მონაწილეებს, რომ მათ უფრო მეტად სჭირდებათ იმ

როლის იდეების ასახვა, რომლებსაც ისინი წარმოადგენენ, ვიდრე თავიანთი იდეებისა. შემდეგ უთხარი მათ, აარჩიონ სპიკერი მოხსენების წარმოსადგენად.

5. შეაჯამე იდეები, ჩვეულებრივი რეკომენდაციები და ჯგუფის მოსაზრებები და დაასრულე აქტივობა.

შეფასების კითხვები:

შეგიძლია დაუსვა შემდეგი კითხვები მონაწილეებს აქტივობის განმავლობაში ან აქტივობის ბოლოს:

- ვის ეკუთვნის ჭაობი? არის ჭაობში ფრინველები?
- ვინ თამაშობს როლს ამ პრობლემის წინააღმდეგ ბრძოლაში?
- ყველას თანაბარი პასუხისმგებლობები აქვს? რატომ?
- თუ ჩვენ ვერ ვიპოვით ამ პრობლემების გადაწყვეტილებებს დროულად, შეიძლება ამან მიგვიყვანოს გამოუსწორებელ და უფრო დიდ პრობლემებამდე? როგორ?
- რას ელი, როგორი მიდგომა აქვთ გადაწყვეტილებების მიმღებებს (როგორიცაა ადგილობრივი ხელისუფლებები) ამ პრობლემებთან?
- ოდესმე მიგიღია მონაწილეობა გადაწყვეტილების მიღების პროცესში

გავრცობები:

- შეგიძლია მოიწვიო შენს აქტივობაზე ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები ან პიროვნებები, რომლებიც პირდაპირ სარგებლობენ ჭაობებით (ფერმერი, მეთევზე, და ა. შ.) შეგიძლია მოუსმინო მათ იდეებს პრობლემებისა და მცდელობების შესახებ და გაუცვალო იდეები.

[illegible]

წყაროები

Campbell, D. (2020). Wetlands. Encyclopedia of the World's Biomes, 99–113.

<https://doi.org/10.1016/b978-0-12-409548-9.11810-x>

Ramsar. (n.d.). Ramsar.

<https://www.ramsar.org/>

Ramsar Sites Information Service. (n.d.). Ramsar.

https://rsis.ramsar.org/ris-search/?solrsort=country_en_s%20asc&f%5B0%5D=regionCountry_en_ss%3AEurope&pagetab=0

Spoon-billed Sandpiper Facts. (2019, November 21). Birds, Cornell Lab of Ornithology.

<https://www.birds.cornell.edu/home/spoon-billed-sandpiper-facts/>

Start a petition. (n.d.). Change.Org.

https://www.change.org/start-a-petition?source_location=homepage_large_button

Threats to wetlands. (n.d.). WWT.

<https://www.wwt.org.uk/discover-wetlands/wetlands/threats-to-wetlands/>

Threats to wetlands. (2018, July 29). NSW Environment, Energy and Science.

<https://www.environment.nsw.gov.au/topics/water/wetlands/protecting-wetlands/threats-to-wetlands>

Threats to Wetlands - Wetlands. (n.d.). U.S. National Park Service.

<https://www.nps.gov/subjects/wetlands/threats-to-wetlands.htm>

მასალის რედაქტორი
ენეზის რაიონის მთავრობა
მისამართი: Gaziömerbey Mahallesi, Cumhuriyet
Meydanı
Hükümet Konağı 22700 Enez / Edirne
ტელეფონი: +90 284 811 60 06
ელ.ფოსტა: enezkaymakamligi@gmail.com
ვებ-გვერდი: www.enez.gov.tr

შავი ზღვის აუზის ერთობლივი ოპერაციული პროგრამა 2014-2020 მასალის რედაქტორი ენეზის რაიონის მთავრობა

2014-2020 შავი ზღვის აუზის ერთობლივი ოპერაციული პროგრამა თანადაფინანსებულია
ევროკავშირის მიერ ევროპული სამეზობლო ინსტრუმენტის საშუალებით
და მონაწილე ქვეყნების მიერ: სომხეთი, ბულგარეთი, საქართველო, საბერძნეთი,
მოლდოვის რესპუბლიკა, რუმინეთი, თურქეთი და უკრაინა.

პუბლიკაცია მომზადდა ევროკავშირის ფინანსური მხარდაჭერით. მის შინაარსზე
პასუხისმგებელია ენეზის რაიონის გამგებლობას და არ ასახავს
ევროკავშირის შეხედულებებს.